

Міністерство освіти і науки України
Комунальний заклад Сумський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти
Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка
Університет менеджменту освіти НАПН України
Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області
Закарпатський інститут післядипломної педагогічної освіти
Запорізький національний університет
Національний аерокосмічний університет «Харківський авіаційний інститут»
Національний університет цивільного захисту України
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
Полтавський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
імені М. В. Остроградського
Херсонська академія неперервної освіти

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІВ В УМОВАХ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

Збірник наукових статей

Суми – 2026

УДК 378.046-021.68:[37.091.12-051:005.336.2] I-66

*Рекомендовано до друку Вченою радою
КЗ Сумський інститут післядипломної педагогічної освіти
(протокол № 8 від 29.05.26 р.)*

Редакційна колегія:

С.М. Грицай – кандидат педагогічних наук, доцент
О.В. Гузенко – кандидат педагогічних наук, доцент
Г. Л. Єфремова – кандидат педагогічних наук, доцент
І. Я. Жорова – доктор педагогічних наук, професор
О.М. Ключко – кандидат педагогічних наук, доцент
Н. К. Куриш – кандидат педагогічних наук, доцент
С.М. Луценко – кандидат наук з державного управління, доцент
Д.М. Пінчук – кандидат наук з державного управління, старший викладач
О.М. Рудь – кандидат філологічних наук, доцент
Л.О. Семеновська – доктор педагогічних наук, професор
В. О. Шведун – доктор наук з державного управління, професор

Інноваційні технології розвитку особистісно-професійної компетентності педагогів в умовах післядипломної освіти: збірник наукових статей / За заг. ред. Г. Л. Єфремової. Суми, 2026. 499 с.

У збірнику представлено наукові статті учасників Усеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Інноваційні технології розвитку особистісно-професійної компетентності педагогів в умовах післядипломної освіти», що розкривають сучасний стан та перспективи розвитку компетентнісного підходу у системі освіти України; методологічні та методичні основи впровадження компетентнісного підходу у післядипломній освіті; роль та місце інформаційних технологій у системі розвитку професійної компетентності педагога в умовах післядипломної освіти; інноваційні технології розвитку особистісно-професійної компетентності педагогів в умовах інклюзивної та безбар'єрної освіти; науково-методичний супровід формування та розвитку особистісно-професійної компетентності керівників закладів освіти; компетентнісний підхід у НУШ: креативність, практичні вміння, навчання впродовж життя; безпечне освітнє середовище: нові виміри безпеки; особливості психологічної підтримки та формування навичок резильєнтності (стресостійкості) у суб'єктів освітнього середовища.

Конференція проводиться за ініціативою кафедри педагогіки, спеціальної освіти та менеджменту КЗ Сумський ОІППО з метою обговорення проблем розвитку особистісно-професійної компетентності педагогів в умовах післядипломної освіти у контексті інноваційного розвитку державних інституцій та українського суспільства.

Наукові статті розміщено в авторській редакції.

Діденко Сергій	
Особливості формування комунікативної компетентності майбутніх психологів	454
Дядченко Ганна	
Професійна термінологія у сфері підтримки осіб з інтелектуальними порушеннями: сучасні підходи та комунікативні аспекти	458
Лебедик Леся	
Формування навичок резилієнтності у майбутніх практичних психологів	461
Отрохова Ольга	
Застосування здоров'язберігаючих технологій на уроках української мови та літератури	466
Райхель Анна	
<i>The living classroom: a framework for resilience, creative therapy, and human connection in higher education</i>	470
Семерня Ірина	
Розвиток емоційного інтелекту дитини дошкільного віку	474
Супрунова Юлія	
Особливості формування здоров'язбережувальної компетентності в сучасній дошкільній освіті	478
Шевчишена Оксана	
Емоційне здоров'я педагога: нові виклики та практики підтримки в умовах війни / у післявоєнний період	481
Бопко Ігор	
Іншомовна підготовка майбутніх фахівців дошкільної та початкової освіти в умовах сучасних освітніх трансформацій....	487
НАШІ АВТОРИ	492

Під час застосування здоров'язберігаючих технологій на уроках української мови та літератури в учнів формується ставлення до власного здоров'я як до найвищої соціальної цінності, загальна працездатність, навички співробітництва, ефективного спілкування, відчуття прекрасного у житті, природі, мистецтві; відсутність акцентуацій характеру та шкідливих поведінкових звичок, здатність до саморегуляції, самовиховання тощо.

Список використаних джерел

1. Кравченко Л. Вплив різнобічного виховання на розвиток фізичних і моральних якостей учнів. *Здоров'я та культура*. 2009. №9 (141). С.1-6.
2. Затверджено Міністерством освіти і науки України: Основи здоров'я. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів.1-11 класи. К.: Початкова школа. 2001.112 с.
3. Бойченко Т. Валеологія – мистецтво бути здоровим. *Здоров'я та культура*. 2005. №2. С. 1-4.
4. Ващенко О., Свириденко С. Готовність вчителя до використання здоров'язберігаючих технологій у навчально-виховному процесі. *Здоров'я та культура*. 2006. №8. С. 1-6.
5. Коваль Л. Здоров'язберігаюча організація навчально-виховного процесу як пріоритет нового педагогічного мислення майбутнього вчителя початкової школи. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Shps/2007_22-23/Koval_2007.pdf.
6. Омельченко Л. П., Омельченко О. В. *Здоров'ятворча педагогіка*. Харків: Вид. група «Основа», 2008. 205 с.

Raikhel Anna,
Mukachevo

THE LIVING CLASSROOM: A FRAMEWORK FOR RESILIENCE, CREATIVE THERAPY, AND HUMAN CONNECTION IN HIGHER EDUCATION

Abstract Contemporary higher education operates in an era of compounding crises: post-pandemic disruption, political instability, digital isolation, and systemic anxiety that have permanently dismantled the illusion of the classroom as a purely intellectual space. This paper argues that institutional resilience must be reconceived not as passive endurance but as an active, structured, and communal practice. Drawing on two complementary frameworks, Socio-Emotional Learning (SEL) and Art Therapy Integration, it proposes a comprehensive model for transforming the higher education classroom into a shared sanctuary of psychological safety and creative healing. SEL provides the cognitive and relational scaffolding for emotional regulation and collective empathy, while art therapy opens a non-verbal, limbic pathway for processing trauma and chronic stress that analytical instruction alone cannot reach.

The paper further addresses the often-overlooked vulnerability of educators themselves, advocating for a reciprocal, multidirectional model of resilience in which both students and teachers share responsibility for collective well-being.

When implemented together, these frameworks do not compromise academic rigour; they create the neurological and emotional conditions under which genuine intellectual engagement becomes possible.

Keywords: *resilience, socio-emotional learning, art therapy, trauma-informed education, higher education, intercultural competence, compassion fatigue, emotional regulation, collective well-being, creative expression, classroom community, psychological safety, vicarious trauma.*

Introduction and problem statement For decades the academy had worked in a pleasant illusion: that the classroom was an insulated bubble, a clean realm of pure intellect, divorced from the chaos of the outside world. This illusion is destroyed forever. Today, higher education and school classrooms function in a structurally broken, unpredictable, and highly challenging world environment.

Students and educators are continually exposed to systemic stressors such as the economic and social aftershocks of the post-pandemic world, political instability, and the invisible epidemic of acute anxiety and digital isolation. [3, p.5]

Expecting standard academic achievement without recognition of this psychological burden is no longer simply inadequate instruction; it is an institutional failure.

The main idea outline We must fundamentally reconsider our approach to resilience. Resilience is not a catch phrase for the business world, nor is it the silent acceptance of pain. True resilience is an active defense for cognitive survival. It's the capacity to defend our psychological core, to adjust swiftly to evolving circumstances, and to keep our humanity under strain.

We work and learn under stress, and students and teachers alike deserve explicit and structured support networks. We cannot expect people to "be strong" alone; we need to create an environment of collective well-being where educators and learners collaborate to support one another, combat stress, process trauma, and develop collective strength.

Institutions need to combine two strong and complementary approaches, socio-emotional learning (SEL) and art therapy, to create classrooms that can hold up to external crises.

While SEL provides the organised and cognitive framework for self-regulation and interpersonal empathy, it is essential for fostering a supportive classroom environment. For pupils, this transition transforms them from solitary panic to collective security. It replaces antagonistic classroom management with a foundation of mutual trust for educators. [1, p.526]

Art therapy provides a critical creative outlet for feelings that cannot be expressed in words. It also incorporates tactile, visual, and acoustic creative expression into the curriculum. This method can help students move beyond mental obstacles, relieving trauma and stress that they have not addressed. It's an unobtrusive, low-pressure observational method that teachers can use to measure student well-being without requiring intrusive evaluation. [2, p.36]

Together, these frameworks turn the class into a shared sanctuary rather than a place of performance anxiety. The concept recognises a biological fact: a brain caught in a trauma response dominated by a hyper-reactive amygdala is physically unable to engage in deep intellectual processing. And by focusing first on emotional stabilisation, we clear the cognitive runway for true intellectual advancement.

Socio-emotional learning is sometimes mistaken as a luxury or a soft skill of early childhood education. In fact, it is an important structural shield that is necessary in higher education and adult learning settings, especially while functioning in emergency or high-stress situations.

True SEL manifests itself in challenging environments. It is collective. Your stability is deeply tied to my stability. When an educator publicly creates a SEL-informed atmosphere, they are changing the social contract of the classroom.

The classroom becomes a space of shared vulnerability rather than hyper-competition.

The Practical Foundations of Classroom SEL

To establish this communal barrier against stress, educators can embed three basic SEL activities easily into their existing curriculum:

- Start sessions with short, low-stakes emotional check-ins. This simple act de-stigmatises stress, letting kids realise they don't have to hide their anxiety behind an academic façade.

- Developing flexible norms with colleagues for deadlines, communication, and peer support during times of crisis. Such an approach provides pupils with a sense of agency and control while their external circumstances are chaotic.

- Standardising breaks can help alleviate community stress. When a whole cohort is under institutional or societal anxiety, a break from the academic lecture to common grounding exercises or brief introspective processing might avoid emotional contagion from becoming mass exhaustion.[2, pp.34-39]

If SEL offers the intellectual framework for managing stress, art therapy provides the crucial, raw canvas for releasing it. Incorporating therapeutic art activities into regular courses is an extraordinarily powerful way to dismantle those cognitive blockages that trauma creates.

Trauma and chronic stress are not linear in their language. They are in the limbic system, the emotional, non-verbal part of the brain. When students are already overwhelmed by a difficult setting, asking them to write an analytical essay or speak in front of the class might cause considerable dread. Art therapy is a pleasant, non-threatening alternative method. Tactile experiences such as sketching, painting, sculpting, or digital multimedia modeling bypass the speech production centers of the brain, so complicated and powerful emotions can be transferred to an external object.

Introducing art therapy to a traditional academic lesson does not have to transform an English, math, or science class into a formal fine-arts studio. Alternatively, art can be used as an intuitive, expressive way to process course content.

By normalising artistic production as a low-stakes part of the course, educators are providing students with healthy, accessible coping tools. Creation is, by definition, an act of defiance against the destructive quality of a chaotic environment; it provides the learner the potential to remake his or her surroundings, even only on the surface of a sheet of paper. [3, p.8]

One frequently ignored aspect of trauma-informed education is that teachers are vulnerable. Teachers do not have a limitless reserve of emotional energy. Instructors, who work under stressful circumstances, are regularly subjected to vicarious trauma and compassion fatigue, taking in the collective worry, anguish and terror of their students until they are burnt out at a fundamental level.

Therefore, the resilience battle cannot be a top-down order where the teacher has to save the pupils all the time. Real resilience has to be multidirectional and reciprocal.

Educators can step off the tiring pedestal of perfect authority. When a teacher honestly admits they too are working through a stressful atmosphere, it models healthy vulnerability. This honesty does not weaken the authority of the instructor. It commands profound respect and sets a compelling example of emotional maturity.

Students also need to be empowered to help one another. Teachers can assign the daily wellness checks to the consistent, cooperative peer-support pods they establish in their classroom. If a student is absent or exhibits signs of severe emotional withdrawal, their peer-support pod is trained to reach out with empathy to prevent isolation.

When children understand that they actually have a role to play in defending the well-being of their peers, it provides a true feeling of purpose. This collaborative care network alleviates much of the emotional stress on the educator, creating a self-healing, sustainable ecology.

Conclusion Living and studying in a very demanding environment is stressful, but it can also lead to significant personal transformation. When we intentionally integrate socio-emotional learning and therapeutic art activities into our classrooms, we do more than withstand stress together. We reaffirm the classroom as a bold, lively site of human interaction.

Community is resilience. If teachers and students can acknowledge their common vulnerability, promise to be there for one another, and tap into the healing power of artistic expression, then they can go ahead together. We make our schools true sanctuaries of hope and strength and shared healing.

Looking ahead, the next frontier lies in embedding these frameworks systematically into institutional policy moving beyond individual classroom practice toward faculty training programs, curriculum design standards, and evidence-based assessment of well-being outcomes. As research on trauma-informed pedagogy continues to grow, future scholarship must also explore how these models adapt across cultural contexts and digital learning environments, ensuring that no student or educator is left to navigate crisis alone.

References:

1. Altinyelken, H. K., L. Hoek, and L. Jiang. 2020. Improving the psychosocial wellbeing of international students: The relevance of mindfulness. *British Journal of Guidance & Counselling* 48 (4): 524–536. <https://doi.org/10.1080/03069885.2019.1600189>
2. Desrochers, J. E. 2014. The best mental health programs start with all students. *Phi Delta Kappan* 96 (4): 34–39.
3. Heltne, U. M., R. Dybdahl, S. Elkhalfa, and A. Breidlid. 2020. Psychosocial support and emergency education: An explorative study of perceptions among adult stakeholders in Sudan and South Sudan. *Sustainability* 12 (4): 1–19. <https://doi.org/10.3390/su12041410>
4. Porges, S. W. 2011. *The polyvagal theory: Neurophysiological foundations of emotions, attachment, communication, and self-regulation*. New York: Norton.
5. Repie, M. S. 2005. A school mental health issues survey from the perspective of regular and special education teachers, school counselors, and school psychologists. *Education and Treatment of Children* 28 (3): 279–298.
6. World Health Organization. 2020. *Guidelines on mental health promotive and preventive interventions for adolescents: Helping adolescents thrive*. Geneva: World Health Organization. <https://apps.who.int/iris/handle/10665/336864>

Семерня Ірина,
Суми

РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті розглядаються особливості емоційного інтелекту дитини дошкільного віку як важливого складника її особистісного становлення. Обґрунтовано значення емоційного інтелекту для формування здатності дитини розпізнавати, розуміти та регулювати власні емоції, а також взаємодіяти з емоціями інших людей. Наголошено, що цілеспрямований розвиток емоційного інтелекту є важливим чинником успішної соціалізації та гармонійного розвитку дитини.

Ключові слова: емоційний інтелект, дошкільний вік, розвиток дитини, емоції, спілкування, дошкільна освіта.

Постановка проблеми. Розвиток емоційного інтелекту дитини дошкільного віку є однією з актуальних проблем сучасної педагогіки та психології, оскільки саме в цей період закладаються основи емоційної культури особистості. Емоційний інтелект передбачає здатність дитини розпізнавати власні емоції, розуміти почуття інших людей, керувати своїми емоційними станами та будувати ефективну взаємодію з оточенням. Формування цих умінь є важливою умовою гармонійного розвитку дитини та її успішної соціалізації.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>